

1987, 5. října – Sdělení VONS č. 688 „Pavlu Wonkovi hrozí další trest“ o soudním řízení s Pavlem Wonkou u Okresního soudu v Liberci obviněným z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí za odmítnutí pracovat ve výkonu trestu odnětí svobody.

Dne 28. 9. 1987 byla před senátem Okresního soudu v Liberci za předsednictví JUDr. Černého projednávána trestní věc proti Pavlu Wonkovi (1953), obžalovanému z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí (§ 171, odst. 1c tr. z. – horní hranice trestní sazby je zde pět let odnětí svobody), jehož se měl dopustit tím, že odmítá ve výkonu trestu pracovat. Hlavní líčení bylo prozatím odročeno, protože Pavel Wonka vznesl námitku podjatosti senátu.¹ Jak jsme již informovali (viz naše sdělení č. 536, 544, 585, 625, 626, 638, 640, 648, 649, 667 a 673)², byl P. Wonka nespravedlivě odsouzen především pro pobuřování (§ 100/1) k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 21 měsíců a 3 letům následného ochranného dohledu pouze za to, že se ve volbách v roce 1986 pokoušel vystupovat jako nezávislý kandidát na funkci poslance FS.

Jelikož se nadále pokládá za nevinného a jelikož byl podle svého prohlášení eskortou při převozu do NVÚ zbit, aniž se mu dostalo odpovídající lékařské péče a aniž by byl jeho případ řádně vyšetřen, odmítá od 13. 8. nastoupit do práce. Byl proto podroben řadě kázeňských trestů a zřejmě i různým neospravedlnitelným šikanám a surovostem; s nebývalou hbitostí s ním byl po pouhých šesti týdnech zinscenován trestní proces, který mu může vynést dlouhá léta dalšího věznění.³

Máme celou řadu dokladů o tom, že NVÚ Minkovice, přestože nominálně patří pouze mezi středně přísná nápravná zařízení, je fakticky jedním z nejukrutnějších táborů v ČSSR. Nepochybujeme proto, že Pavla Wonku potkalo v posledních měsících ledacos, co nelze nijak ospravedlnit ani v rámci velice tvrdého čs. zákona o výkonu trestu a jeho ještě tvrdší praktické aplikace.

Vlastní problém P. Wonky však zřejmě spočívá v něčem jiném, než jsou extrémní podmínky NVÚ Minkovice. Totiž v tom, zda je možné, aby občan trvajícím na své nevině byl postaven před volbu: podrobit se nespravedlivému trestu nebo být zlomen a uštván. Okresní soud v Liberci tedy nemůže rozhodovat jen o porušení vězeňského řádu, ale také o právu jednat podle svého svědomí až po krajní důsledky a dávat mu přednost před „úředními rozhodnutími“.

Nezávisle na všech těchto právních a etických úvahách konstatujeme, že fyzický a zvláště psychický stav P. Wonky je v důsledku výše uvedených skutečností alarmující. I z humanitárních důvodů proto žádáme o jeho urychlené osvobození.

Informace o Chartě 77, r. 10, 1987, č. 13, s. 8.

POZNÁMKY

- ¹ O průběhu soudního jednání, především o svědecké výpovědi P. Wonky týkající se jeho perzekuce ve vězení, informoval dokument „Zápis pořizovaný ze soudního jednání s Pavlem Wonkou dne 28. 9. 1987“ vypracovaný jeho bratrem Jiřím Wonkou. V zápisu je uvedeno: „Dne 28. 9. 1987 se konalo před Okresním soudem v Liberci přelíčení s Pavlem Wonkou pro trestný čin maření výkonu úředního (soudního) rozhodnutí. Byl žalován, že od 17. 8. 1987 do 2. 9. 1987 odmítl nastoupit do zaměstnání. Soudu předsedal JUDr. Černý. Pavel Wonka vznesl podjatost předsedy Okresního soudu a předsedkyně, všech předsedů a náměstků KS, NS ČSR a NS ČSSR. Žádal, aby o této námitce rozhodlo FS ČSSR a ČNR a ve věci ustanovila zvláštní soud. Toto dále odůvodňoval, že soudní orgány vedou rozsáhlé akce, které způsobily, že je prakticky postaven mimo zákon. Pavel Wonka pak diktoval do protokolu důvody pracovní neschopnosti [...]“.

Pokračování těchto akcí je fakt, že jsem byl převeden do Minkovic, kde se juristicky vůbec nemám nalézat. Zde jsem již přes měsíc týrán fyzicky i psychicky, již dvakrát jsem se zimou zhroutil. Dospěl jsem k přesvědčení, že tato akce je proti mně centrálně vedena a jeden příslušník SNV mi to potvrdil. V příštím týdnu před návštěvou mám být převezen na další místo. Psychicky jsem deprimován, zbaven veškerého práva, prožívám zde jenom šikanování, křik, nadávky a ponižování. Od 17. 8. 1987 jsem v izolaci nebo v samovazbě. Na vycházky jsem vyváděn sám a na starosti mne má zvláštní skupina. Včera na mé cele

zatopili, abych mohl být schopen předstoupit před soud. Zadržují mi veškerou korespondenci pro údajnou závadnost. Vlivem zimy a brutálního zacházení jsem již ztratil schopnost dopisy psát. Na této akci se nepřímou podílí i Okresní soud v Liberci, který jsem požádal civilní žalobou o pomoc při řešení teplotních poměrů. Předsedkyně mi tu žalobu odložila, že tento soud prý není instituce k tomu činná. Nemám nikde dovolání, vedoucí referenti vedou zvláštní záznam o tom, že teploty na celách měří, jsou to nepravdivé údaje o teplotách 19–23 °C. Lze svědecky doložit, že teploty jsou nižší, neměří se.

Mimo to bych chtěl upozornit, že důvod, pro který jsem odmítl nastoupit do práce, byl ten, že jsem byl 13. srpna 1987 zbit libereckou eskortou, která je známa svou brutalitou, a utrpěl otřes mozku. Všechny příznaky, které ukazují na otřes mozku, jsem uvedl následující den při lékařské prohlídce. Neurologické vyšetření mi nebylo poskytnuto, lékař mi jen zkoušel, zda dosáhnu prstem ruky na špičku nosu. Nedosáhl jsem. Je třeba podotknout, že otřes mozku, není-li mu věnována pozornost, může zanechat trvalé následky. Neurologické ošetření mi bylo zařízeno až za týden, zařídila to manželka ústavního lékaře. Toto jsem však odmítl, protože po této době příznaky otřesu mozku již doznívají. Ústavní lékař zanedbal lékařskou péči. Snaha to utajit vedla k tomu, že byla zadržena i má žaloba na náhradu škody způsobené nesprávným úředním postupem. Fakt, že jsem měl otřes mozku, je u daného stavu nevyvratitelný. Navrhuji mé vyjádření a zápis do zdravotní karty.

Pracovat v rozhodné době jsem nemohl též proto, že jsem měl potíže se zády a po umístění na cele č. 17 [jsem] utrpěl výhřez ploténky. Ani tehdy mě lékař neuznal [neschopným práce]. Mimo to trpím silnými psychickými potížemi, které souvisejí s mým odsouzením, které bylo vyvrcholením neuvěřitelné perzekuce. Zhroutil se můj hodnotový úsudek a mé socialistické přesvědčení. Dále mi pak byly vytvořeny takové životní podmínky, které jsou nesnesitelné, a život pro mě ztratil smysl. Jsem smířen se smrtí a nejsem schopen dostát požadavkům, které na mě klade denní režim tábora pro výkon práce. Všechny tyto zdravotní problémy u mne kumulovali po umístění na cele č. 17. Nebyl jsem schopen žádného pohybu. Když byl velký průvan, v jiných celách zavřeli okna, ale u mě ho nechali otevřené a z cely se stala větrací štola. Průvan mi rozdíral klouby, trpěl jsem nesnesitelnými revmatickými bolestmi v kyčlích a kolenou. Ve dne mně nohy ztuhly a zmodraly, dostával jsem křeče a ztratil v nich hybnost. V noci se pro průvan nedalo spát a trpěl jsem bolestmi a potížemi zase jiného druhu.

Příslušníci Sboru nápravné výchovy mě nechávali bez pomoci na cele a nemohl jsem spát. Všichni viděli, že nemohu pořádně chodit ani vstávat z pryčny. Proto jsem začal držet hladovku, prohlásil jsem, že raději zemřu hladu nežli zimou. Celkem to nikdo neevidoval, smáli se mi, že prý mi nechutná. Lékařské ošetření jsem odmítl, protože jsem nabyl přesvědčení, že sloužím jen k falešnému zdání, že jsem zdravý. Později mě k lékaři odmítali předvést. Nakonec jsem to řešil tak, že jsem se svlékl a seděl svlečený v průvanu tři dny. Chodili se na mne dívat. Teprve po třech dnech intenzivního zvonění pro mě přišli, byl jsem totálně

zhroucený. Začali mě týrat a mučit, plakal jsem a říkal, aby mi dali pokoj. U lékaře mi dali injekci, nevím jakou. Zdravotní sestra na mě křičela a rozpřahovala se k úderu. Následující den a potom celý další týden jsem se hlásil k lékaři. Vzali mě k němu však až další týden, kdy už jsem byl psychicky zhroucený a z cely mě museli vynést. Takto bych mohl pokračovat.

Pokud jde o námitku podjatosti předsedů a náměstků NS, chtěl bych uvést, že juristicky se vůbec v NVÚ v Minkovicích nemám nalézat, neboť jsem podal žádost o odklad ze zdravotních důvodů, která má odkladný účinek. Před senátem odvolacího soudu mi schválně zabránili byrokratickou cestou toto právo využít. Ve věci dosud nebylo rozhodnuto, zda mám být ve vazbě nebo na svobodě. Vyhrazuji si právo vše doplnit. Mám i další důvody odmítat pracovat, ale jsem vyzván, abych o poměrech nemluvil. Odmítání práce je v mém případě i z důvodů psychologických, neboť s rozsudkem jsem se nesmířil a nikdy nesmířím, byl jsem odsouzen jako nevinný. Mám obavy z podmínek, jak se mnou bude zacházeno, s ohledem k prožitým zkušenostem z výkonu trestu ve věznici Plzeň-Bory. Tato obava se jeví jako důvodná. NVÚ v Minkovicích je určen pro odsouzené, jež spáchali násilné trestné činy. Snadno mi zde lze vytvořit nesnesitelné podmínky.

Poukazují na to, že v NVÚ se mnou nikdo nechce jednat, zažil jsem útisk, výhrůžky, mučení a sankce. Podmínky v NVÚ považuji za neslučitelné se zásadami humanity a s právními předpisy, které je ustavují. Později celou věc velice podrobně i s detaily upřesním. Mám za to, že je zde podezření dle § 158, 209, 221 tr. z. a [o] pokus o vraždu [podle] § 219. K tomu vysvětluji, že podmínky, do kterých jsem byl uvržen, byly způsobilé mě donutit k sebevraždě a jsem na jejím pokraji. Vězní mě v samovazbě. Teprve den před tímto soudem mně v cele zatopili, ale můj stav není způsobilý tomuto soudnímu jednání. Domnívám se, že je zde evidentní úmysl způsobit mi, respektive přivodit smrt. Nemohl být proveden výslech v důsledku stavu, který popisují. Věci kolem mne se deklarují tak, jako by bylo vše v pořádku. Major Patera na mě křičel, že jsem lhář, když viděl moji žalobu na podmínky v tomto vězení. Již opět se třesu (následek mučení) a obávám se, že ze mě udělají třesoucí se lidskou trosku.“ Dokument je uložen in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/4, kart. 58; prepis zápisu se nachází na webových stránkách věnovaných Pavlu Wonkovi, viz: <http://www.wonka.wz.cz/svedectvi.htm> [28. 2. 2014].

Matka Pavla Wonky Gerta Wonková se 29. 9. 1987 obrátila na náčelníka NVÚ Minkovice se žádostí o převezení jejího syna Pavla do nemocnice v NVÚ Praha-Pankrác. V dopisu uvedla: „Dne 28. září 1987 jsem byla před Okresním soudem v Liberci přítomna druhému hlavnímu líčení ve věci mého syna Pavla, který je obžalován z maření výkonu úředního rozhodnutí.

Byla jsem hluboce otřesena tím, v jakém zdrcujícím a zbídačeném stavu se můj syn nachází, stejně jako výpovědí o nelidském zacházení se synem ve Vaší věznici. Zdravotní stav mého syna je velmi kritický. Obávám se nejen jeho dalšího zhoršení, ale i toho, že v okamžiku psychického zhroucení – v důsled-

ku podmíněk, kterým je ve Vaší věznicí vystaven – se můj syn může pokusit o sebevraždu.

Jako vedoucí pracovníci NVÚ nesete zodpovědnost za zdravotní stav mého syna Pavla a za to, že se vrátí domů živý.

To, co jsem viděla a slyšela od svého syna, který diktoval do protokolu podmínky, které jsou mu vytvářeny, je hrůznou ilustrací československého státu. Za jediný měsíc se ve vězení Liberec 23 stala z mého syna ubohá třesoucí se lidská troska, která se již smířila se smrtí.“ Dopis viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/8, kart. 58. K převezení P. Wonky do vězeňské nemocnice v Praze-Pankráci skutečně nakonec došlo, k tomu viz sdělení VONS č. 712, dokument č. 715.

Mluvčí Charty 77 Jan Litomiský, Libuše Šilhánová a Josef Vohryzek napsali 27. 10. 1987 dopis prezidentu republiky obsahující žádost o pomoc pro P. Wonku nacházejícího se ve špatném zdravotním stavu (dokument Charty 77 č. 63/87), in: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *CHARTA 77: Dokumenty 1977–1989*, sv. 2, Praha 2007, s. 938. Na podporu P. Wonky se konaly řetězové hladovky, k tomu viz sdělení VONS č. 667, dokument č. 670. Skupina československých občanů se 29. 9. 1987 obrátila na prezidenta republiky s peticí obsahující žádost o propuštění P. Wonky na svobodu ze zdravotních důvodů. Petice je uložena in: LP, Sb. VONS, inv. č. 335, sign. IV/3, kart. 58.

² Dokumenty č. 539, 547, 588, 628, 629, 641, 643, 651, 652, 670 a 676. K případu Jiřího a Pavla Wonkových viz dále sdělení VONS č. 859, dokument č. 863. K další perzekuci Pavla Wonky viz sdělení VONS č. 712, 744, 751, 752 a 762, dokumenty č. 715, 747, 754, 755 a 765.

³ Ve zprávě náčelníka Nápravně výchovného ústavu Minkovice plk. Miroslava Šimka okresnímu prokurátoru v Liberci z 2. 9. 1987 o výsledku objasnování případu P. Wonky podezřelého ze spáchání přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 7, písm. d) zák. č. 150/69 Sb. o přečinech bylo uvedeno, že ačkoliv byl zdravý a schopný práce, odmítl P. Wonka – od 13. 8. 1987 zařazen k výkonu trestu do NVÚ Minkovice – bezdůvodně vykonávat přidělenou práci na nástupním oddělení nápravně výchovného ústavu a v záučním středisku brusírný kamenů podniku Precioza, závodu 3 Liberec-Minkovice a v období od 17. 8. do 1. 9. 1987 zameškal dvanáct pracovních směn po osmi a půl hodinách, dohromady celkem 102 pracovních hodin. Svůj postoj měl podle zprávy odůvodnit tím, že se považuje za politického vězně.

Obvinění z výše uvedeného přečinu bylo P. Wonkovi sděleno při výslechu uskutečněném 1. 9. 1987. Wonka k tomu podle protokolu z výslechu uvedl: „*Odmítám cokoliv ke své osobě vypovídat do protokolu o výslechu podezřelého, včetně svých nacionálií. Do protokolu a odmítání práce [sic] si napište do protokolu, co chcete, mně to je jedno. Chci ale, aby bylo proti mně zahájeno trestní stíhání za to odmítání práce, abych se dostal před soud, tam budu moci*

aspoň říci, jaké nezákonnosti jsou na mně páhány. Těch nezákonností proti mně již bylo více, můžete v tom pokračovat podáním návrhu na mé trestní stíhání. To, co zde uvádím, je pravda, ale protokol nebudu podepisovat. Více nemám, co bych k věci řekl.“

Okresní prokurátor v Liberci JUDr. Petr Rydvan podal 8. 9. 1987 návrh na potrestání P. Wonky pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 7, písm. d) zák. č. 150/69 Sb. První líčení proběhlo 21. 9. 1987, bylo však odročeno, stejně jako druhé líčení 28. 9. 1987 odložené do vyřešení námítky na podjatost samosoudce Okresního soudu v Liberci JUDr. Stanislava Černého. Předsedkyně Okresního soudu v Liberci JUDr. Milada Rosenbergová rozhodla 6. 10. 1987, že JUDr. Stanislav Černý není vyloučen z výkonávání úkonů trestního řízení ve věci Pavla Wonky. Další líčení se u Okresního soudu v Liberci odehrálo 2. 12. 1987, jelikož však P. Wonka vznesl námitku na podjatost celého Okresního soudu v Liberci a požadoval, aby jeho případ byl předán k projednání nějakému soudu na Slovensku, líčení bylo opět odročeno. Nejvyšší soud ČSR zamítl 12. 12. 1987 Wonkův návrh na předání jeho trestní věci na Slovensko. Hlavní líčení 24. 2. 1988 bylo odročeno proto, že Wonka nebyl schopen se ho účastnit, a líčení o týden později 29. 2. 1988 pro změnu proto, že byl Wonka mezitím propuštěn z výkonu trestu a předvolání mu nebylo včas předáno. K hlavním líčením 14. 3. a 29. 3. 1988 se podle protokolu Wonka nedostavil, přičemž nebylo prokázáno, že mu bylo doručeno předvolání. Odročeno muselo být i hlavní líčení konané 14. 4. 1988, neboť se k němu Wonka, na kterého byla již v tu dobu uvalena vazba, nedostavil. Pavel Wonka byl tedy sice 26. 2. 1988 propuštěn na svobodu po vykonání celého trestu v délce 21 měsíců, jeho trestní řízení však pokračovalo. Formálně bylo ukončeno až usnesením samosoudce JUDr. Stanislava Černého z 28. 4. 1988, který trestní stíhání Pavla Wonky zastavil pro jeho úmrtí. Všechny výše uvedené dokumenty viz in: OS v Liberci, soudní spis k případu Pavla Wonky, spis. zn. 6 T 454/87; hlášení z NVÚ Minkovice o kázeňských trestech viz in: ABS, osobní vězeňský spis Pavla Wonky, zákl. č. 55664.